

Sıra Numarası : 29

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE ÇEKOSLOVAKYA HÜKÜMETİ ARASINDA MÜNAKİT İKAMET MUKAVELENAMESİNİN TASDİKİ HAKKINDA (1/52) NUMARALI KANUN LÂYİHASI VE HARİCİYE ENCÜMENİ MAZBATASI

Türkiye Cumhuriyeti

Başvekâlet

10 . 12 . 1927

Muamelât Müdiriyeti

Adet : 6/5294

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Hükümetimizle Çekoslovakya Cumhuriyeti Hükümeti arasında münakit ikamet mukavelenamesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâleti Celilesince tanzim edilen ve İcra Vekilleri Heyetinin 4 Kânunuevvel 1927 tarihli içtimasında tezekkür ve Meclisi Âliye arzı tasvip olunan kanun lâyihası ile esbabı mucibe mazbatasının musaddak sureti leffen takdim olunmuştur.

Muktezasının ifasına ve neticesinin iş'arına müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı Mucibe

Türkiye ve Çekoslovakya Hükümeti Cumhuriyetleri tebaasının tarafeyn arazisinde meks ve ikametine mütedair olan vaziyeti hukukiyeleri ahkâmı mahsus ile tayin ve tespit olunmamış olmasından naşi hususu mezkûr beynelmilel meri ve cari ahkâm dairesinde idare ve idame edilmekte idi. Tarafeyn tebea ve aşhası hukukiyelerinin vaziyeti kanuniyeleriyle şeraiti ikamet ve münasebetlerini sabit ve müstakar ahkâma raptetmek maksadiyle hükümeteyn beyninde münakit 11 Teşrinievvel 1926 tarihli muhadenet muahedenamesine tevfikan akdine karar verdikleri ve hükümeteyn salâhiyetler murahhaslariyle yapılan müzakerat neticesinde 31 mayıs 1927 tarihinde tanzim ve imza edilen ve bir sureti mütercimesi leffen takdim kılınan ikamet mukavelenamesi ekser ahkâmı itibariyle Lozan muahedenamesine merbut ikamet mukavelenamesi ahkâmı ile tam bir müşabehet arz etmekte bulunduğu gibi işbu mukavelenamenin 3, 6, 9, 10 ncu maddeleri olarak tarafeyn Necalisi Teşriyesinin tasdikine iktiran etmiş bulunan Finlandiya Ticaret ve Seyrisefain muahedenamesinin 2, 5, 7, 10 ncu maddelerinin aynı olarak tespit kılınmıştır. İşbu mukavelenamenin dördüncü maddesinde kabul edilmiş bulunup tarafeyn tebaasının yekdiğeri ülkesinde icrayı sanat ve hizmet hususunda en ziyade mazharı müsaade millet muamelesinden müstefit olacağına dair olan ahkâmın Lozan'da 24 Temmuz 1923 tari-

hinde münakit ikamet mukavelenamesinin dördüncü maddesi mucibince muahedenamei mezkûreye vazitül-imza devletler tebaasına Türkiye Hükümeti tarafından tanınmış olan hukuku müktesebeye riayet hususunun Çekoslovakya tebaası lehinde iddiayı metalip için mabehilhticaç olamayacağı imza protokolunda tespit edilmiştir.

Bundan başka Lozan muahedenamesinin on ikinci maddesi ile Türkiye Hükümetinin kendi toprakları üzerinde teessüs eyleyen ve icrayı faaliyet eden düveli akide tebaası ile bunların emval, hukuk ve menafii ve düveli mezkûre kavanini mucibince müteşekkil ve Türkiye'de müesses veya icrayı faaliyet eden şirketler, filiyaller ve şubeler veya acentelere hali harpte olsa bile servetleri üzerinden istisnaî ifraz muamelesi tatbik edilmeyeceğini taahhüt eylemiş bulunduğu halde Çekoslovakya ikamet mukavelenamesine bu suretle ahkâmı takyidiye vaz edilmiş ve binaenaleyh hükümetimizin Çekoslovakya tebaa ve şirketleri hakkında bu sahadada serbestii harekâtının teminine muvafakat elvermiştir.

İşbu mukavelenamenin üçüncü maddesinde tarafeyn tebaasının kavanin ve nizamâtı mahalliyeye tevfikan her nevi emvali menkule ve gayrimenkuleyi iktisap ve teferrüğ edebilmek hakkı tarafı diğer ülkesinde kavanini müteallikasiyle muayyen olan hususat haricine inhisar ettirilme suretiyle Çekoslovak tebaasının fimabaat şehir ve kasaba haricinde emvali gayrimenkule iktisap edememesi hususu temin kılınmıştır.

Mezkûr mukavelenamenin ahkâmı sairesi Lozan ikamet mukavelenamesiyle Finlandiya ticaret ve seyrisefain muahedelerinin ahkâmı dairesinde tanzim kılınmış ve bu mukavelename Lozan ikamet mukavelenamesine nazaran daha ziyade lehimize ahkâmı ihtiva etmesi itibariyle hükümetimizin bazı sahalarda serbestii harekâtının teminine hadim bulunmuştur. Türkiye ve Çekoslovakya Cumhuriyetleri Arasında

Münakit İkamet Mukavelenamesi

Bir taraftan

Türkiye Cumhuriyeti Reisi

Ve diğer taraftan

Çekoslovakya Reisi,

Türk tebaasının Çekoslovakya'da ve Çekoslovak tebaasının Türkiye'de ikamet şartlarını tanzim etmek arzusuyla mütehassis olarak, Türkiye ve Çekoslovakya arasında münakit 11 teşrinievvel 1924 tarihli muahadenet muahedanamesine tevfikân, bir mukavelename akdine karar vermişler ve bu hususta mürâhhasları olmak üzere,

Türkiye Cumhuriyeti Reisi :

Sabık Ticaret Vekili, Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey ile, Hariciye Vekâleti Müsteşarı Ali Şevki Beyi;

Ve Çekoslovak Cumhuriyeti Reisi :

Çekoslovak Cumhuriyetinin mürâhhası fevkalâdesi ve Ankara Elçisi Müslü Miloskobri;

Tayin eylemişler ve müşarünileyhin, usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini badet-teati ahkâmı atıyeyi kararlaştırmışlardır :

Madde 1. — Tarafeyni akideynden her birinin tebaası diğerinin ülkesinde ikamet ve mekseylemek hakkını haiz olacaklar ve binaenaleyh memlekette mer'i kanunlar, nizamlar ve emirlere tevfiiki hareket ederek serbestçe gidip gelebilecek ve seyrüsefer edebileceklerdir.

Şurası mukarrerdir ki, işbu mukavelename ahkâmı tarafeyni akideynden herbirinin kendi memleketi dahiline muhacerete serbestçe müsaade veya bunu men etmek hakkına halel iras etmez.

Madde 2. — Tarafeyni akideynden her biri, kendi ülkesinde tarafı diğer tebaasının şahsa ait tedbirlerle gerek bir mahkeme hükmü neticesinde ve gerek zabıtai ahlâkiye, zabıtai sıhhiye veya teseül hakkındaki kanunlar veya nizamnameler ve gerekse devletin dahilî veya haricî emniyetine müteallik esbapdan naşı, ikamet veya mekseylemelerini men etmek ve bunları bu esbaba binaen tart ve ihraç eylemek hakkını muhafaza eyler.

Tarafı diğer, tart ve ihraç edilen tebaasını ve bunların efradı ailesini salâhiyettar şebender tarafından tabiiyetleri tasdik edilmiş olduğu takdirde, her zaman yeniden kabul eylemeyi deruhde eyler;

Tart ve ihraç edilen eşhasın, tardeden taraf hududuna veya ırkâp limanına kadar nakilleri işbu taraf uhdesindedir.

Madde 3. — Tarafeyni akideynden her birinin tebaası tarafı diğer ülkesinde kavanini müteallikası ile muayyen olan hususat müstesna olmak üzere, her nevi emvali menkule ve gayrimenkuleyi memleketin kanunlar ve nizamnamelerine tevfiiki hareket ederek iktisap, temellük ve ferağ etmek hakkını, en ziyade

mazharı müsaade millet tebaası ile aynı şerait dahilinde haiz olacaklardır. Tebaai mezkûre, aynı şerait dahilinde bu emvali iştırâ bey, hibe, firağ, akdi nikâh, vasiyet, bilâvasiyet tevarüs suretleriyle veya suveri sairenin kâffesiyle tasarruf edebilirler.

Salifüzzikir, hususatın hiçbirisinde tebaai mezkûre mahalli tebaa için vaz eylemiş veya edilecek olanlardan başka veya daha yüksek harç, rüsum veya vergiye, her ne nam altında olursa olsun, tabi tutulmayacaklardır.

Madde 4. — Tarafeyni akideynden her birinin tebaası en ziyade mazharı müsaade millet tebaası ile aynı şerait tahtında tarafı diğer ülkesinde kavanin ve nizamatı memlekete tevfiiki hareket ederek icrası tebaai mahalliyeye hasredilmemiş veya edilmeyecek olan her nevi sanayi ve ticareti icra ve kâffei hırfet ve herhangi bir mesleğe intisap eylemek hakkını haiz olacaklardır.

Madde 5. — Harafeyni akideynden her birinin tebaası tarafı diğer ülkesinde meks ve ikamet ve kezalik işbu ülkede her türlü ticaret, sanayi veya hırfet ve mesleği icra için tebaai mahalliyeden istiyfa olunanlardan başka veya daha yüksek her ne mahiyette olursa olsun, hiçbir vergi, resim veya harç tesviye etmiyeceklerdir.

Tarafeyni akideynden her birinin tebaası tarafı diğer ülkesinde şahısları, malları, hukuk ve menfaatleri ve emvali mezkûreyi iktisap ve temellük ve bunlardan intifa ve kezalik bunların ferağ, intikal ve tevarüsü hususlarında tebaai mahalliyeye tahmil edilebilecek olanlardan ve daha yüksek hiçbir harç, resim veya bilvasıta yahut bilâvasıta vergiye tabi tutulmayacaklardır.

Tebaai mezkûre mallarının bey'inden mütevellit esmanı ve aynen mallarını memlekette mer'i ahkâmı kanuniyenin kuyudu tahtında serbestçe ihraç etmeye bilhassa mezun olacaklar ve bu hususta tebaai mahalliye'nin tediye edeceğinden daha fazla tekâlif, rüsum ve aidata ecnebi sıfatıyla tabi tutulmayacaklardır.

Madde 6. — Tarafeyni akideynden birinin tebaası diğerinin ülkesinde, gerek berrî, bahrî veya havaî ordularda, gerekse millî muhafız veya milis kıtaatında hiçbir hizmeti askeriye ile mükellef olmayacakları gibi hizmeti askeriyenin yerine kaim olan hiçbir mecburiyet veya teklife dahi tabi tutulmayacaklardır.

Bunlar, tebaai mahalliyeye kanunen tahmil edileceklerden maada mükellefiyat ve istimvalâtı askeriyeye tabi olmayacaklardır.

Madde 7. — Tarafeyni akideynden her birinin tebaasının tarafı diğer ülkesindeki emvali, ancak menafii umumiyeye müteallik esbabı kanuniye dolayısıyla ve tebaai mahalliye ile müsavi surette muamele görerek istimlak olunabilecektir.

Madde 8. — Merkez idaresi tarafeyni akideynden birinin ülkesinde bulunan ve memleketi mezkûre kavanini mucibince orada teessüs etmiş olan ticarî şirketler «Sinaî, malî şirketlerle sigorta, muvasalat ve nakliyat şirketleri de dahildir» tarafı diğer ülkesinde kanunî tanınacaklar ve işbu memlekette gerek ikamei dava ve gerek def'i dava için huzuru mahakimde ispatı vücut ile müdafaa edilebileceklerdir.

Mezkûr şirketlerin diğer tarafı akit ülkesinde icrayı faaliyetine cevaz keyfiyeti işbu ülkede mer'i olan veya olacak bulunan kavanin ve ahkâm ile tanzim kılınacaktır.

Balâdaki ikinci fıkra mucibince işleyen mezkûr şirketler tarafı diğer ülkesinde sinaî veya ticarî işlerinin icrası için millî şirketlerden cibayet edilenlerden ne başka ve ne daha yüksek tekâlif ve rûsum tesviye etmiyeceklerdir.

Bu şirketler, mütekabiliyet şartı ile ve kavanini memlekete tebaiyet ederek her nevi emvali menkuleyi ve kezaîk şirketin işlemesine muktazi emvali gayrimenkuleyi iktisap edebileceklerdir. Bu takdirde iktisap keyfiyeti, şirketin esas gayesi olmamak mukarrerdir.

Şu cihet derkârdır ki yukarıda zikrolunan ahkâm, tarafeyni akideynden birinin ülkesinde herhangi bir ecebî şirketin tabî olduğu veya olabileceği kayıt ve kabul harçlarına halel iras etmez.

Madde 9. — Tarafeyni akideynden her birinin tebaası diğerinin ülkesinde şahıslarının ve mallarının himaye kanuniye ve adliyesine müteallik kâffeî hususatta aynıyle tebaai mahalliye muamelesinden müstefit olacaklardır.

Binaenaleyh, mehakime serbestçe ve kolaylıkla müracaat ederek, aynıyle tebaai mahalliyeye ait şerait altında hakkı mürafaalarını istimal edebileceklerdir. Şu kayıt ile ki, masarifi muhakemeyi müemmen kefalet akçasına ve meccani müzahareti adliyyeye müteallik olan ahkâm bu mesailin iki memleket arasında akdedilecek bir mukavele mahsusa ile tanzimine kadar kavanini mahalliye ile hal ve hasmedilecektir.

Madde 10. — Şu cihet takarrür etmiştir ki tarafeyni akideynden hiç biri diğer tarafı akit tebaa ve şirketlerine kendisince bahşedilmiş olanlardan başka veya daha vasi hukuku kendi tebaa ve şirketleri le-

hinde talep etmek için işbu mukavelenamede zikrolunan en ziyade mazharı müsaade millet kaydından münbais menfaati medarı ihticaç tutamayacaktır.

Madde 11. — İşbu mukavelename, nushu musad-dakasının teatisi tarihinden bir ay sonra mevkii mer'iyete girecek ve üç sene müddeti haiz olacaktır.

Mezkûr devrenin hitamından lâakal altı ay evvel mukavelename tarafeyni akideynden biri veya diğeri tarafından feshedildiği takdirde, fesholununcaya kadar muteber kalacaktır. Ancak işbu fesih, altı aylık bir mühletin hitamından sonra hükmünü icra edebilir.

İşbu mukavelename tasdik edilecek ve nüsha musaddakası mümkün olduğu kadar sür'atle Prag'da teati kılınacaktır.

Tasdiklenilmekal tarafeyn mürâhhasları işbu mukavelenameyi imza ve tahtim eylediler.

Ankara'da iki nüsha olmak üzere 31 mart 1927 tarihinde tanzim kılınmıştır.

İmza Mazbatası

İşbu mukavelename vaz'ı imza olunduğu esnada Çekoslovakya Hükümeti mürâhhası Hükümeti metbusası namına beyan ederki : İşbu mukavelenamenin dördüncü maddesinde mezkûr en ziyade mazharı müsaade millet kaydından münbais menfaat Lozan'da 24 temmuz 1923 tarihinde münakit ikamet mukavelenamesinin dördüncü maddesi mucibince muahedei mezkûreyi imzalamış olan devletler tebaasına Türkiye tarafından tanınmış olan hukuku müktesebeye riayet hususatında Çekoslovak tebaası lehinde iddiayı metalip için mahelihticaç olamayacaktır.

İşbu mazbata bugün imzalanmış olan mukavelenamenin cüz'ü lâyenfeki olup onunla aynı zamanda mevkii mer'iyete girecektir.

TBMM

Hariciye Encümeni 18 . 12 . 1927

3 Karar Numarası

Hariciye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileyne

Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Hükümeti arasında mün'akit ikamet mukavelenamesinin tasdiki hakkında olup Başvekâleti celileden mevрут ve encümenimize muhavvel lâyihai kanuniye Hariciye Vekili Tefvîk Rüştü Beyin huzuriyle müzakere ve tetkik olundu.

Hükümet esbabı mucibe mazbatası esas itibariyle Encümenimizce muvafık ve mukavelename münderecatı devletin bu hususta tatbik etmekte olduğu umumî

esaslara mutabık görüldüğünden maddelerde bir gûna tadilat yapılmıyarak aynen kabul edilmiştir. Berayı tasdik Heyeti Umumiyyeye berayı arz Riyaseti Celiyyeye takdim kılındı.

Reis Namına

M. Cemil

Kâtip

Zeki Mesut

Aza

Aza

Mazbata Muharriri

Aza

Aza

Aza

Doktor İbrahim Taliğ

Aza

Bekir Lutfi

Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti Arasında Munakit İkamet Mukavelenamesinin Tasdikine Mütedair Kanun

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti arasında 1927 senesi mayısın otuz birinci günü Ankara'da akıt ve imza olunan ikamet mukavelenamesi kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2. — İşbu mukavelenamenin icrayı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

4 Kânunuevvel 1927

Başvekil

İsmet

Adliye Vekili

Mahmut Esat

Müdafaai Milliye Vekili

Mustafa Abdülhalik

Bahriye Vekâleti Vekili

Mustafa Abdülhalik

Dahiliye Vekili

Şükrü Kaya

Hariciye Vekili

Tevfik Rüştü Beyefendi

imza esnasında hastadır.

Maliye Vekili

Saraçoğlu Şükrü

Maarif Vekili

Mustafa Necati

Nafia Vekili

Behiç

Ziraat Vekili

Mustafa Rahmi

İcra Vekâleti Vekili

Mustafa Rahmi

Sıhhiye ve Muaveneti

İçtimaiye Vekili

Doktor Refik